

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

Warszawa, 09.09.2015

Dr hab. Izabela Kołodkiewicz, Prof. ALK
Katedra Przedsiębiorczości
Akademia Leona Koźmińskiego

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. Danuty Rojek pt.:
„Strategiczne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw”
napisanej pod kierunkiem prof. PW dr hab. inż. Ryszarda Żubera**

Opinia ogólna

Przedstawioną do recenzji rozprawę doktorską mgr inż. Danuty Rojek, której celem było opracowanie modelu strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstwa, należy ocenić pozytywnie. Praca dotyczy istotnego tematu, jakim jest innowacyjność przedsiębiorstw, i tym samym wpisuje się w toczoną obecnie w Polsce debatę o konieczności podjęcia działań ukierunkowanych na wzrost innowacyjności polskich firm. Autorka prawidłowo dobrała i zastosowała metody badawcze w postaci analizy czynnikowej oraz modelowania równań strukturalnych. Sformułowane na podstawie badań rekomendacje mogą stanowić punkt wyjścia do podjęcia praktycznych działań na rzecz pobudzenia innowacyjności rodzimych przedsiębiorstw.

Uwagi szczegółowe

I. Konstrukcja pracy

Praca liczy 346 stron, w tym merytoryczna część pracy obejmuje 278 stron. Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, podsumowania, bibliografii oraz załączników. Zawiera również 80 tabel oraz 54 rysunki.

W pracy można wyróżnić trzy podstawowe części – teoretyczną, metodyczną oraz empiryczną. Część teoretyczną tworzą rozdziały od I do IV. Opis metody badawczej zawiera rozdział V, rozdział VI prezentuje wyniki badań. Pracę kończy podsumowanie, zawierające rekomendacje dla praktyków zarządzania i dla praktyki gospodarczej.

Recenzowana praca ma tradycyjną, klarowną, dobrze służącą realizacji celów badawczych strukturę. Pewne zastrzeżenia budzi jednak brak równowagi między częścią teoretyczną a dwiema pozostałymi częściami. Ta pierwsza jest zdecydowanie bardziej rozbudowana w porównaniu z metodyczną – empiryczną częścią rozprawy (175 stron vs. 103 strony).

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

II. Cel pracy, hipotezy badawcze oraz metoda

Za podstawowy cel pracy Autorka przyjęła opracowanie modelu strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstwa, rozumianych jako „najistotniejsze czynniki wewnętrzne wpływające dodatnio na innowacyjność przedsiębiorstwa, które nie mogą być stworzone lub odtworzone w krótkim okresie (...)” (s. 93). Jego opracowanie traktowała też jako potencjalne źródło wiedzy na temat możliwości podejmowania działań w zakresie podnoszenia innowacyjności przedsiębiorstw.

Doprecyzowując cel pracy, Autorka sformułowała cele szczegółowe (s. 183), w tym trzy cele teoretyczno – poznawcze, cel metodyczny oraz cel użytkarny.

Sposób sformułowania celu głównego oraz celów szczegółowych oceniam jako poprawny.

Na potrzeby pracy Autorka sformułowała również trzy hipotezy badawcze H1, H2, H3, zaprezentowane na s. 184. Pewne wątpliwości budzi jednak sformułowanie hipotez H1 oraz H3.

Na s. 184 Autorka stwierdza, że na podstawie dokonanego przeglądu literatury przedmiotu sformułowano hipotezy badawcze. Stwierdzenie to, w odniesieniu do hipotezy H1, dotyczącej weryfikacji możliwości wykorzystania modelowania równań strukturalnych do określenia relacji przyczynowo – skutkowych i siły związku między strategicznymi czynnikami a innowacyjnością przedsiębiorstw, nie jest zgodne z zawartością części teoretycznej. W rozdziałach I – IV, zawierających przegląd literatury przedmiotu, brak jest bowiem omówienia kwestii wykorzystania różnych metod do badania tych związków. Rozdziały te koncentrują się przede wszystkim na identyfikacji potencjalnych strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstwa. Nie poruszono w nich natomiast zagadnień dotyczących przydatności lub nie, metody modelowania równań strukturalnych jak również innych metod ekonometrycznych do badania ww. zagadnień. Nie do końca jest więc zrozumiałe, na jakiej podstawie Autorka sformułowała hipotezę 1. Ponadto pojawia się pytanie, czy jest możliwa jej falsyfikacja, czyli jak można udowodnić, brak użyteczności metody modelowania równań strukturalnych do określenia ww. relacji.

Jeśli zaś chodzi o hipotezę H3 brzmiącą następująco: „Powiązania formalne i nieformalne w ramach sektora i poza nim mają znaczenie regulujące siłę wpływu strategicznych czynników na innowacyjność przedsiębiorstwa”, to podstawową wątpliwość wzbudza mało czytelny sposób jej sformułowania. Wywołuje też ono szereg pytań tj.: Co to znaczy „znaczenie regulujące” i w jaki sposób można je zmierzyć? Jak Autorka je definiuje? W jaki sposób można też udowodnić, że powiązania w sektorze lub poza nim nie mają znaczenia?

Sposób sformułowania hipotez wskazuje też na dość praktyczną orientację Autorki w postaci identyfikacji strategicznych czynników innowacyjności w przedsiębiorstwie, w tym określenie ich przełożenia na jego innowacyjność. Zabrakło mi jednak hipotez pozwalających na poszukiwanie innych jeszcze relacji pozwalających na głębsze poznanie sfery innowacyjności badanych przedsiębiorstw. Proponuję, aby Autorka potraktowała to, jako kolejne badawcze wyzwanie w eksploracji tak ważnej sfery w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa, jaką jest wdrażanie innowacji.

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

III. Merytoryczna ocena rozprawy

Moja ogólna ocena merytoryczna rozprawy, mimo dostrzeganych w niej pewnych niedoskonałości, jest pozytywna. Przed prezentacją oceny chciałabym podkreślić zaangażowanie Autorki w realizację przyjętego celu pracy, jak również umiejętność jego realizacji.

Sposób przeprowadzenia badań literaturowych, w kontekście przyjętego celu pracy, oceniam pozytywnie. Autorka wykazała się umiejętnością selekcji informacji adekwatnych do swoich potrzeb badawczych, jak również przedstawieniem ich w sposób tworzący logiczną i spójną całość. Jako recenzent szczególnie sobie cenię umiejętność Autorki do definiowania potrzebnych jej terminów oraz przypominania przyjętych definicji w trakcie prowadzenia wywodu. Dotyczy to m.in. zdefiniowania kluczowego dla pracy terminu „strategiczne czynniki innowacyjności przedsiębiorstw”. W tym miejscu należy też pozytywnie ocenić przyjętą konstrukcję rozdziałów teoretycznych. Każdy z nich zaczyna się od krótkiego wprowadzenia, a kończy się podsumowaniem. Jeżeli chodzi o wprowadzenia, to spełniają one swoją informującą funkcję, na temat tego co znajduje się w danym rozdziale. Pewien niedosyt pozostawia jednak zastosowana formuła podsumowania. W pewnej części są one zbyt ogólnikowe i, moim zdaniem, nie spełniają swojej podstawowej funkcji, jaką jest zawarcie w jednym miejscu kluczowych konkluzji dla danego rozdziału.

Celem teoretycznej części pracy było przygotowanie modelu koncepcyjnego, jak również narzędzia badawczego. Punktem wyjścia do jego realizacji jest omówienie istoty i modelu procesu innowacji (rozdział I). Omówione w nim zagadnienia zarysowują obszar problemowy, leżący w centrum zainteresowań Autorki. W rozdziale II Autorka podejmuje próbę budowy koncepcji strategicznych czynników innowacyjności, w rozdziale III z kolei, identyfikuje i klasyfikuje potencjalne czynniki, które pozytywnie wpływają na innowacyjność firm. W rozdziale IV, który jest kluczowy dla dalszych badań przedstawia charakterystykę obszarów i wymiarów dla takich czynników innowacyjności jak: technologiczne, organizacyjne, zarządcze oraz czynniki wiedzy.

Jak już sygnalizowałam, pozytywnie oceniam dobór zagadnień w poszczególnych rozdziałach, które tworzą część teoretyczną. Pewne zastrzeżenia budzi jednak rozdział III w tym punkty 3.2. oraz 3.4. W kontekście przyjętego tytułu dla rozdziału III tj.: „Czynniki wpływające na innowacyjność przedsiębiorstw w świetle studiów literaturowych”, jak również zadań części teoretycznej czyli prezentacji dorobku dostępnej wiedzy, zarówno polskiej jak i światowej, powinna być zachowana równowaga pomiędzy polskim a światowym dorobkiem na temat analizowanego obszaru. W przypadku punktu 3.2. jej jednak zabrakło, prezentuje on w dużej mierze polski dorobek w tym zakresie. Z jednej strony, wskazuje to na dobrą znajomość polskiej literatury przedmiotu, z drugiej jednak strony pojawia się pytanie, jaka jest znajomość dorobku światowego? Brak szerszego przeglądu doświadczeń zagranicznych pozostawia też niedosyt.

Jeżeli zaś chodzi o punkt 3.4. pt. „Wewnętrzne czynniki innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw – przegląd wybranych badań naukowych z ostatniego dziesięciolecia” to mimo wskazania w jego tytule, że nastąpi w nim prezentacja wybranych badań, to w jego

www.kozminski.edu.pl

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

wstępie powinna się jednak znaleźć informacja, jakie kryteria doboru zdecydowały o ich wyborze. Prezentację wyników badań polskich można zrozumieć (np. stworzenie polskiej perspektywy do wyników badań Autorki), ale już wybór niemieckich doświadczeń daje podstawę do pytania, dlaczego niemieckie wyniki badań, a nie na przykład angielskie czy francuskie czy amerykańskie?

W rozdziale V, stanowiącym metodyczną część pracy, zostały zaprezentowane założenia przeprowadzonych badań, w tym opracowany na podstawie literatury przedmiotu model konceptualny. Autorka wykazała się świadomością metodyczną, dokonując trafnego wyboru metod ilościowych pasujących do badanej problematyki jak również ich znajomością. Aczkolwiek charakterystyki te warto byłoby uzupełnić o wskazanie ich potencjalnych słabości. Rozdział metodyczny należałoby też wzbogacić punktem wskazującym potencjalne ograniczenia dla prowadzonych badań.

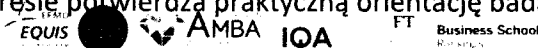
Rozdział VI, zawierający prezentację wyników badań, należy bez wątpienia do ciekawszych rozdziałów recenzowanej pracy doktorskiej. W badaniach Autorki udział wzięło 180 polskich małych i średnich przedsiębiorstw (wskaźnik zwrotu odpowiedzi na poziomie 33%).

Pewne zastrzeżenia może budzić zaburzenie konstrukcji tego rozdziału poprzez zamieszczenie w nim opisu procedury badań; jego celem powinna być przede wszystkim prezentacja wyników badań. Moim zdaniem, opis procesu badawczego powinien znaleźć się w rozdziale prezentującym założenia metodyczne przeprowadzonych badań.

Jeżeli zaś chodzi o prezentację wyników badań to jest ona logiczna i przejrzysta. Potwierdza to tym samym dojrzałość badawczą Autorki. Rozpoczyna się ona od opisowej charakterystyki badanych przedsiębiorstw. Następnie ma miejsce confirmacyjna analiza czynnikowa z podejściem eksploracyjnym (E-CFA), której celem jest wskazanie ujętych w modelu konceptualnym potencjalnych strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw występujących w wybranych do analizy obszarach (tj. czynniki zarządcze, organizacyjne, technologiczne oraz wiedzy). W ramach przeprowadzonych analiz zostały też zidentyfikowane istotne czynniki powiązań formalnych i nieformalnych w ramach sektora i poza nim (s. 244). Kolejną komponentę prezentacji wyników badań było zbudowanie modeli równań strukturalnych dla ww. grup strategicznych czynników innowacyjności. Opracowane modele zostały zaprezentowane według tego samego schematu. Prezentację modeli kończy autorski model strategicznych czynników innowacyjności przedsiębiorstw.

Ważnym elementem, którego, moim zdaniem, zabrakło w pracy, jest brak punktu zawierającego analizę wyników badań, w postaci ich interpretacji w kontekście przedstawionego w części teoretycznej dorobku wiedzy na ten temat. Mogłoby to przyjąć postać odpowiedzi na sformułowane na s. 183 pytania badawcze oraz dyskusji poświęconej weryfikacji hipotez. W obecnej wersji pracy tych elementów niestety zabrakło. Należy też dodać, że zawarte na s. 273 stwierdzenie o pozytywnej weryfikacji postawionych hipotez pozostawia niedosyt. Zabrakło wskazania na jakiej podstawie Autorka tak twierdzi.

Wnioski również rozczarowują. W pierwszej ich części zamiast kluczowych dla pracy konkluzji Autorka przypomina w nich co zrobiła w pracy. Druga ich część zawiera z kolei zbiór rekomendacji dla praktyków zarządzania oraz dla praktyki gospodarczej. Taka konstrukcja wniosków w pewnym zakresie potwierdza praktyczną orientację badań.

FT Business School
Ranking

AKADEMIA
LEONA KOŹMIŃSKIEGO

IV. Dobór i wykorzystanie literatury przedmiotu

Bibliografia obejmuje ponad 400 (nienumerowanych) pozycji, w języku polskim oraz języku angielskim. Przeważa literatura z ostatnich 15 lat. Dobór literatury uznaję za dobry. Wykorzystana bogata bibliografia świadczy o dobrej znajomości problematyki, podjętej przez Autorkę, szczególnie jeśli chodzi o polski dorobek naukowy.

V. Językowa i formalna strona pracy.

Pod względem językowym i edycyjnym praca jest poprawna, aczkolwiek zdarzają się drobne literówki. W tym miejscu należy też podkreślić umiejętności pisania Autorki, której sposób pisania można określić jako jasny i zrozumiały. Osiągana tym samym precyzja wypowiedzi pozwala czytać pracę bez trudu, jak również pozwala na zrozumienie logiki wyводу prowadzonych rozważań. Podkreślić też należy staranne przygotowanie bibliografii oraz rysunków i tabel. Duża część rysunków stanowi opracowanie własne Autorki.

VI. Konkluzje

Podsumowując, mimo wskazywanych w recenzji pewnych niedociągnięć, stwierdzam, że recenzowana praca doktorska spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym. Decyduje o tym:

- trafne wybranie problematyki, która mieści się w sferze zainteresowania nauk o zarządzaniu,
- poprawne sformułowanie tematu pracy oraz głównego celu,
- kompetentne osadzenie rozważań w literaturze przedmiotu,
- opracowanie założeń badań empirycznych oraz ich przeprowadzenie,
- przemyślany i jasny sposób prezentacji wyników badań,
- realizacja założonego celu pracy.

Przedstawiona praca ma charakter naukowy i mieści się w dziedzinie nauk ekonomicznych oraz w dyscyplinie nauki o zarządzaniu. Przeprowadzając swoje wywody, Autorka wykazała się wiedzą merytoryczną, jak również posiadaniem warsztatu badawczego, który potrafiła zastosować w praktyce.

Recenzowana rozprawa mgr inż. Danuty Rojek spełnia wymogi formalne związane z pracami na stopień naukowy, tym samym wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Izabela Kołodkiewicz

